

Verneområdestyrer

Trondheim, 09.11.2016

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2016/10994

Saksbehandler:
Line-Kristin Larsen

Rammer og opplegg for verneområdestyrer -

Innmelding av behov for tiltaksmidler og bestilling av tjenester av SNO - 2017

Bestillingsmøtene er en formalisert prosess mellom forvaltningsmyndigheten og Statens naturoppsyn (SNO) lokalt. Prosessen har til hensikt å sikre god dialog og forutsigbarhet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats og gjennomføring av de tiltak i felt som SNO kan utføre. Elektronisk søknadssenter (ESS) skal benyttes for innmelding av behov for midler til tiltak i verneområdene. Frist er 10. januar 2017.

For Hardangervidda og Øvre Anárjohka nasjonalparker, hvor det ikke er nasjonalparkstyrer, skal fylkesmannen som forvaltningsmyndighet ivareta bestillingen for 2017.

1. Føringer for 2017

Besøksforvaltning og implementering av ny merkevare

Regjeringen og Stortinget har gjennom friluftsmeldingen bestemt at de vil prioritere implementering av merkevaren *Norges nasjonalparker*. Prop. 1 S (2016-2017) viser til at arbeidet skal videreføres i nasjonalparkene og andre verneområder i 2017. Dette blant annet for at verneområdene våre skal gis et felles uttrykk og framstå mer helhetlig.

Vi gjør oppmerksom på at all informasjon knyttet til ny merkevare legges

fortløpende ut på Miljødirektoratets,
<http://www.miljødirektoratet.no/no/Tema/Verneomrader/Ny-merkevare-for-Norges-nasjonalparker/>, her
fins lenker til samtlige veiledere, manualer og andre skriv tilknyttet merkevaren.

Besøksstrategi

Alle skal ha levert en besøksstrategi innen av utgangen til 2020. Arbeidet med besøksstrategi må komme i gang snarest. Denne skal være basert på kunnskap så det er viktig at dere melder inn behov for kunnskapsinnhenting. Uansett post er det viktig å melde inn behov for: kartlegging av naturverdier, og kartlegging av besøk og reiseliv gjennom blant annet brukerundersøkelser.

Kvaliteten på besøksstrategiene kommer til å være førende for fremtidig tildeling av penger.

Informasjonstiltak og andre tilretteleggingstiltak skal være forankret i besøksstrategien. Det foreligger en veileder som kan tilpasses alle typer verneområder ([Veileder M-415/2015](#)). Implementering av merket gjennom besøksforvaltningstiltak vil variere fra fornying og kvalitetsheving av det eksisterende, til iverksetting av nye tiltak.

Merkevaren

Alle tiltak som iverksettes skal være i henhold til ny merkevarestrategi. Det er forvaltningsmyndighet som skal stå for innholdet i informasjonen som gis om verneområdene, men utforming av materiell skal utføres av profesjonell grafisk formgiver.

Direktoratet vil kunne bistå med nærmere informasjon om valg av designfirma. Følgende firmaer har så langt erfaring med bruk av designmanualen:

- Klipp og Lim Media AS
- Skipnes Kommunikasjon AS
- Guri Jermstad AS

For å kunne ta i bruk merkevaren og implementere den i deres verneområde, er det viktig at dere har satt dere godt inn i designmanualen

<http://designmanual.norgesnasjonalparker.no/>. Designmanualen beskriver og forklarer merkevarens visuelle identitet. I denne finner dere maler for blant annet alle skilttyper, brosjyremateriell, beskrivelser av materialvalg for skilt og tavler, Office-maler og språkprofil. For forvalterne er de mest aktuelle overskriftene i designmanualen "2 Logosymbol" og "6 Profilen i bruk".

Miljødirektoratet utvikler nå en veileder for hvordan kart under merkevaren skal se ut. Veilederen skal være ferdig i starten av 2017.

Miljødirektoratet vil bistå forvaltningsmyndigheten ved oppstart av arbeidet med både besøksstrategier og implementering av den nye merkevaren, og vi ber dere ta kontakt ved oppstart. Denne tette oppfølgingen er nødvendig inntil det er etablert tilstrekkelig med gode eksempler for hvordan arbeidet skal gjennomføres.

Alle henvendelser knyttet til merkevare og besøksstrategi kan rettes til merkevare@miljodir.no.

Verneschild (tidligere kalt 'løveschild')

I løpet av 2016 vil Miljødirektoratet inngå en rammeavtale for å bestille verneschild. De nye verneschildene er noe forenklet sammenliknet med de tidligere versjoner. Det vil også bli utviklet et sett med enkle underschild for bruk sammen med verneschild. Den nye rammeavtalen gir også mulighet til å utvikle ytterligere typer av underschild. Første frist for bestilling fra leverandør er foreløpig satt til 1. februar 2017. Det blir mulighet for ytterligere to bestillinger i løpet av året. Miljødirektoratet vil orientere nærmere om bestilling av verneschild/underschild så snart det er inngått avtale med leverandør.

Vi ber dere melde inn totalt behov for nye verneschild, slik at vi får en oversikt over midler som må settes av til dette i 2017. Innmelding gjøres i ESS (benytt én linje og angi antall child i merknadsfeltet). Ettersom pris per verneschild ikke er avklart, trenger dere ikke å angi estimert kostnad for childbehov. Merk at eventuelle lagre av gamle verneschild kan brukes i 2017.

Verneområder ved kysten-tilskudd til opprydding av marin forsøpling

Det er flere av verneområdestyrene som melder inn behov for opprydding av søppel. Dette kan i enkelte av områdene være en stor utgiftspost. Det ble i 2015 opprettet en ny tilskuddspost (post 71) som omhandler marin forsøpling. Forvaltningsmyndigheten vil her kunne oppfordre privatpersoner, interesseorganisasjoner, foreninger og bedrifter til å søke (egen post i ESS) for så å få til et samarbeid om rydding innenfor de kystnære verneområdene.

2. Innspill til prioriteringer og bestilling av personalressurser fra SNO-personell og deres tjenesteytere

Se **vedlegg 2** for opplegg for gjennomføring av bestillingsmøtene.

I forslag til statsbudsjett for 2017 står følgende under postbeskrivelsen av 1420.31 (utdrag):

"Behovet for, og prioriteringa av oppsynet i verneområda blir drøfta mellom forvaltningsstyresmakta i det enkelte verneområde og Statens naturoppsyn. Dei skal òg drøfte kva for tiltak i vedtekne forvaltnings- og skjøtselsplaner forvaltningsstyresmakta ønskjer at Statens naturoppsyn skal gjennomføre på deira vegne. Det er ein føresetnad at Statens naturoppsyn sine oppgåver og aktivitetar i verneområda vert samordna med tildelinga av midler til tiltak i verneområda slik at det blir ein effektiv bruk av dei samla ressursane til tiltak i verneområda".

SNO er selv ansvarlig for planlegging, prioriteringer og økonomi for gjennomføring og rapportering av tilsyns- og kontrolloppgaver. Det er likevel viktig at forvaltningsmyndigheten drøfter faglige utfordringer og tilsynsbehov med SNO og

kommer med innspill til prioriteringer av tilsyn- og kontrollvirksomheten for kommende år.

Forvaltningsmyndighetene kan i tillegg ha behov for å få utført feltoppgaver som registreringsarbeid, overvåking, vedlikehold, tiltak i verneområder (informasjons-, restaurerings-, skjøtsels- eller tilretteleggingstiltak) og lignende. Slike feltoppgaver og bestillinger av dette fra SNO-lokalt drøftes på bestillingsmøtet.

Bestillingsoppgavene sendes SNO-lokalt på vedlagte bestillingskjema (se vedlegg 1,. SNO-lokalt videreformidler dette til SNO-sentralt. SNO lokalt vil avstemme disse oppgavene opp mot andre pålagte oppgaver og kapasitet for øvrig. SNO sitt deltidspersonell eller lokalt samarbeidende tjenesteytere (f. eks. fjellstyrer, Statskog Fjelltjenesten, Skjærgårdstjenesten) kan avtales å være feltaktøren i forhold til gjennomføring av bestillingsoppgaver.

Oppgaver knyttet til registrering og skjøtsel av kulturminner bør drøftes med regional kulturminnemyndighet før de meldes inn til SNO-lokalt, dette for å vurdere muligheten for å samkjøre ønskede tiltak.

Spørsmål omkring bestilling av oppgaver kan rettes til SNO-sentralt v/Randi Boe.

Nasjonale oppdrag og føringer for 2017

Våren/sommeren 2017 (15. april - 15. juli) ønsker Miljødirektoratet styrket tilsyn med

Forsterket kontroll av byggesaker i utvalgte verneområder

Alle dispensasjoner med vilkår gitt de siste to årene, kontrolleres i felt for å se om tiltakene er realiserte og om de følger de vilkårene som er gitt. Miljødirektoratet vil komme tilbake med informasjon om i hvilke verneområder kontrollen skal utføres.

Dette vil kunne påvirke SNOs kapasitet og prioritering av feltaktivitet i 2017.

Bevaringsmål

Bevaringsmål som skal følges opp må legges inn i Fagsystem for verneområdeforvaltning (NatStat). NatStat er under oppgradering (m.a. tilpasning til NiN2.1) frem til april 2017. NatStat kan brukes, men vil ha noe redusert funksjonalitet i denne perioden.

Før nye bevaringsmål legges inn i NatStat, må rutiner for overvåking avtales med SNO, eventuelt med andre aktører. For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at man bare skal legge inn «aktive» bevaringsmål i NatStat. Det vil si bevaringsmål dere har avklart oppfølging av gjennom overvåkning. Bevaringsmålobjekt uten bevaringsmål kan bli slettet uten varsel. Bevaringsmål uten oppgitt overvåkningsfrekvens, eller bevaringsmål der det ikke skjer overvåkning i henhold til oppgitt overvåkningsfrekvens kan bli slettet uten varsel.

Miljødirektoratet forventer at følgende bevaringsmål planlegges for innlegging i NatStat i 2017:

- a) Forvaltningsutfordringer (grunnlag for bevaringsmål) som er omtalt i forvaltningsplan (eller utkast til plan), og som forvaltningsmyndigheten ønsker å følge opp gjennom tiltak/skjøtsel i 2017 eller 2018.
- b) Øvrig tiltak/skjøtsel som forvaltningsmyndigheten ønsker å følge opp i 2017 eller 2018.
- c) Bevaringsmål som bestilles av Miljødirektoratet, enten gjennom embetsoppdraget eller avtales med den enkelte forvaltningsmyndighet.

Sjøfuglovervåking

I desember 2015 sendte Miljødirektoratet et utkast til nye rammer for overvåking av sjøfugl i verneområder. I 2016 etablerte Miljødirektoratet et felles system for å registrere overvåkingsdata om sjøfugl i verneområder. Systemet er definert som eget prosjekt i Artsobservasjoner (Miljodir_sjøfugl_verneomraader).

Miljødirektoratet ønsker primært en nasjonal plan som viser årlig ressursbruk for overvåking av sjøfugl i verneområder og hvordan dette prioriteres geografisk mellom fylker. Miljødirektoratet bruker nå resultat og erfaringer fra årets sesong, som grunnlag for en slik plan.

Overvåking av sjøfugl i verneområder skal ikke finansieres av tiltaksmidlene. Selv om aktiviteten skal dekkes av andre budsjettmidler, trenger Miljødirektoratet raskt å skaffe oversikt om ønsker for overvåking av sjøfugl i verneområder i 2017. Her er hensynet til eventuelt behov for bistand fra SNO og nødvendig koordinering av dette er særlig viktig. Søknader om støtte sendes til tore.opdahl@miljodir.no. Frist for å melde inn slike behov er 10. januar 2017

3. Innmelding av behov for midler til tiltak

Alle innmeldte tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings-/skjøtselsplan for verneområdene og andre relevante styringsdokumenter.

Prioritering og planlegging av tiltaksmidlene over post 1420.31 inngår i bestillingsmøtene mellom forvaltningsmyndigheten og lokalt SNO. Prioritering skal skje i henhold til «Strategi for bruk av tiltaksmidler 2015-2020» (**vedlegg 3**).

Ferdselstellere

Behov for elektroniske ferdselstellere meldes inn i ESS, da det innebærer en kostnad å anskaffe og å drifte slike. Den totale etterspørselen avgjør om Miljødirektoratet må investere i nye tellere, eller om det er tilstrekkelig å rullere de omlag 120 tellerne vi har pr i dag. Miljødirektoratet mener det er viktig både ut fra hensynet til kostnader, kompetanse og personellressursen at tellerne eies og driftes av direktoratet. Dataene fra tellerne går inn i én og samme base, og kan dermed brukes både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Tellere skal primært benyttes ved før- og etterundersøkelser ved større tilretteleggingstiltak, ved nødvendig kartlegging av ferdsel ved utarbeidelse av besøksstrategier, eller som del av overvåkingsprogrammer. Normalt er det tilstrekkelig med tellinger 2-3

sesonger, med eventuelle gjentakelser etter 8-10 år. Behov for feltmessig personalressurser fra SNO for oppsetting og drift, meldes inn i bestillingsskjemaet.

Kartlegging og overvåking

Verneverdiene skal ligge til grunn i enhver besøksstrategi og det er derfor er det viktig å hente inn informasjon om naturverdiene i deres område. Det er mest kritisk for områder med stor ferdsel. Direktoratet ønsker at dere melder inn behov for kunnskap om naturverdier knyttet til besøksstrategien.

Overvåking av bevaringsmål (evt. annen kartlegging/overvåking) som ønskes gjennomført av SNO, skal synliggjøres i vedlagte bestillingsskjema. Midler til kartlegging og overvåking skal i utgangspunktet ikke omsøkes over 1420.31.

Direktoratet ønsker likevel en synliggjøring av behov for kartleggings -og overvåkingsbehov, og ønsker at slike behov prioriteres og legges inn i ESS på lik linje med andre tiltak.

Fremmede arter

For bekjempelse av mink og rynkerose er det utarbeidet handlingsplaner (DN-rapport 5-2011 og DN-rapport 2013-1). Prioriteringer gitt i handlingsplanene skal følges i bestillinger for bekjempelse av disse artene.

Merk at eventuelle tjenesteytere som gjennomfører tiltak mot mink, må ha kontrakt med SNO hvis fellingsinstruksen skal benyttes. Det betyr at SNO-L må stå som økonomisk ansvarlig for slike tiltak.

Miljødirektoratet har utarbeidet en [handlingsplan](#) mot stillehavsøsters. Den lister opp en rekke forslag til tiltak.

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder har satt i gang en stor dugnadsaksjon, og har i sommer og høst (2016) fått ryddet store områder i Raet Nasjonalpark for stillehavsøsters vha lokale lag og foreninger. Initiativet har vist seg svært vellykket, da store arealer er ryddet. Det er derfor ønskelig at det legges til rette for tilsvarende innsats også i de andre fylkene hvor stillehavsøsters er et problem (fra Østfold til Hordaland).

4. Post 1420.38: Restaurering av myr og annen våtmark

Det ble i Statsbudsjettet for 2016 opprettet en egen budsjettpost for restaurering av myr

og annen våtmark. Det er i forslaget til statsbudsjett for 2017 foreslått i overkant av 13 millioner kroner på denne posten, og det er gitt klare signaler om at våtmarksrestaurering er et satsningsområde som skal prioriteres høyt.

Det er i løpet av 2016 utarbeidet en plan for restaurering av våtmark i Norge (2016-20). Planen fokuserer på tre likestilte delmål:

- Reduserte klimagassutslipp
- Tilpasning til klimaendringene (flomdemping)
- Bedring i økologisk tilstand

Hvert enkelt tiltak oppfyller nødvendigvis ikke alle tre delmål, men vi sikter mot at sluttresultatet i 2020 skal være mest mulig balansert mtp måloppnåelse.

Så snart denne planen er endelig godkjent av KLD/LMD, vil den bli offentliggjort, trolig på nyåret 2017.

Restaureringsmidlene kan benyttes både i og utenfor verneområdene, men det vil i 2017, som i 2016, være fokus på restaurering av myr og annen våtmark i verneområder. Direktoratet ber forvaltningsmyndighet om å melde inn potensielle restaureringsareal (primært i verneområder) sammen med øvrig innmelding av tiltak i ESS. Innmeldingen må merkes med «38-post» i merknadsfeltet. Vi ber om at det gjøres et grovt kostnadsoverslag for de innmeldte tiltakene. Forvaltningsmyndighet trenger ikke i denne omgang å vurdere hvorvidt det finnes kapasitet til å gjennomføre tiltakene.

5. Elektronisk søknadssenter

Elektronisk søknadssenter (ESS) vil være klar for innmelding i løpet av uke 48.

Innmeldte

behov for tiltaksmidler skal meldes inn med netto beløp, det vil si uten merverdiavgift. Dette

med bakgrunn i at Regjeringen fra og med 2015 innførte «*nettoføringsordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen*».

Den regnskapsmessige håndteringen ved bokføring av merverdiavgift, omtales i Rundskriv

R-116 fra Finansdepartementet.

Dersom klimatiske forhold eller andre faktorer gjør at enkelttiltak kan og bør realiseres før det formelle tildelingstidspunktet, må tiltaket forhåndsklareres med Nasjonalparkseksjonen ved Line-Kristin Larsen (line-kristin.larsen@miljodir.no) Forhåndsklareringen forutsetter at tiltaket er høyt prioritert i bestillingen. De aktuelle tiltakene legges *både* inn med prioritering i ESS og formidles i form av e-post.

Frist for forvaltningsmyndigheten for innmelding i ESS er **10. januar 2017**.

Elektronisk søknadssenter <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

6. Rapportering

Rapporteringen av mer-/mindreforbruk skal skje i forbindelse med Foreløpig årsrapport (FÅR, pr. 31. aug. 2017) og Endelig årsrapport (EÅR, pr 31. des. 2017). Samtidig med EÅR skal det i 2017 rapporteres på enkelttiltak finansiert over post 1420.31 via Elektronisk Søknadssenter. Manglende rapportering kan få konsekvenser for neste års tildeling.

Planlagte tiltak som ikke blir realisert, og hvor det ikke er aktuelt å omdisponere til annet prioritert tiltak, må fortløpende rapporteres til Miljødirektoratet. Det vil da bli frigjort ledige tiltaksmidler som kan komme andre verneområder til gode.

Vedlegg

1. Skjema for innspill om ønsket SNO-ressurs
2. Opplegg for gjennomføring av bestillingsmøtene
3. Strategi for bruk av tiltaksmidler 2015-2020

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Berit Lein
avdelingsdirektør
naturavdelingen

Pål Prestrud
direktør
Statens Naturoppsyn